

АКАДЕМІЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

Вереша Р. В.

**КУРС
КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА УКРАЇНИ**
Загальна частина

**ТОМ I
ВЧЕННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ
ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Підручник

Київ • Алерта • 2021

УДК 343.3/.7(477)(075.8)

B31

*Рекомендовано до опублікування
вченою радою Академії адвокатури України
(протокол № 4 від 24 грудня 2020 р.)*

Рецензенти:

Костенко О.М. – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України;

Панов М.І. – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України;

Тихий В.П. – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений юрист України.

Вереша Р.В.

B31 Курс кримінального права України. Загальна частина. Том I. Вчення про кримінальне правопорушення. Підручник. Київ: Алерта, 2021. 434 с.

ISBN 978-617-566-658-6 (Багатотомне видання)

ISBN 978-617-566-660-9 (Том 1)

Підручник виконано відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина». У ньому міститься науково-практичне дослідження Кримінального кодексу України, з урахуванням практики його застосування, а також положень проекту Кримінального кодексу України. Разом з тим в підручнику викладено коротко історію національного кримінального законодавства. Інтернаціоналізація кримінально-правових відносин і інтеграція системи протидії міжнародній кримінально-протиправній діяльності обумовили більш детальний порівняльний аналіз українського і іноземного кримінального права.

Підручник складається з двох томів. В першому томі досліджуються кримінальний закон і кримінальне правопорушення. У другому томі – покарання, звільнення від нього, інші заходи кримінально-правового характеру.

Видання розраховане на студентів, аспірантів (ад'юнктів), викладачів, наукових працівників, а також на всіх, хто цікавиться питаннями кримінального права.

УДК 343.3/.7(477)(075.8)

ISBN 978-617-566-658-6 (Багатотомне видання)

ISBN 978-617-566-660-9 (Том 1)

© Вереша Р.В., 2021,

© Видавництво «Алерта», 2021.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
-----------------------	----------

ГЛАВА I.

ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ. ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. Поняття та загальна характеристика кримінального права України як окремої галузі права. Кримінальне право України як юридична наука та навчальна дисципліна.....	5
§ 1. Предмет кримінального права	6
§ 2. Метод кримінального права	9
§ 3. Завдання кримінального права	11
§ 4. Наука кримінального права.....	13
§ 5. Система позитивного кримінального права	20

ТЕМА 2. Принципи кримінального права України.	26
§ 1. Принципи законності, рівності громадян перед законом і особистої відповідальності за наявності вини...28	
§ 2. Принцип невідворотності кримінальної відповідальності та гуманізму	29
§ 3. Принцип справедливості (індивідуалізації) відповідальності та принцип економії кримінальної репресії	31

ТЕМА 3. Кримінальний кодекс та інші джерела кримінального права України.....	35
§ 1. Поняття, значення та завдання кримінального закону	36

§ 2. Джерела кримінального права	38
§ 3. Витоки та формування кримінального законодавства	42
§ 4. Структура кримінального закону	48
§ 5. Тлумачення кримінального закону	52
§ 6. Принципи чинності кримінального закону у просторі та часі.....	57
§ 7. Чинність кримінального закону за територіальним принципом.....	58
§ 8. Чинність кримінального закону за національним та універсальним принципами.....	64
§ 9. Видача особи, яка вчинила кримінально протиправне діяння.....	66
§ 10. Чинність кримінального закону у часі.....	67

ГЛАВА II. ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 4. Поняття кримінального правопорушення та класифікація кримінальних правопорушень.....	84
§ 1. Законодавче визначення кримінального правопорушення в історичному аспекті.....	85
§ 2. Кримінально протиправне діяння за законодавством іноземних держав	90
§ 3. Поняття кримінального правопорушення і його ознаки за кримінальним правом України.....	101
§ 4. Значення ч. 2 ст. 11 КК України для поняття кримінального правопорушення.....	109
§ 5. Відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень. Класифікація кримінальних правопорушень за кримінальним правом України.....	111

ТЕМА 5. Кримінальна відповідальність та її підстави.

Кваліфікація кримінальних правопорушень.....	119
§ 1. Поняття кримінальної відповідальності та її реалізація.....	120
§ 2. Підстави кримінальної відповідальності. Поняття та значення кримінально-правової кваліфікації.....	125

ТЕМА 6. Склад кримінального правопорушення.....

§ 1. Поняття і значення складу кримінального правопорушення.....	133
§ 2. Елементи і ознаки складу кримінального правопорушення.....	140
§ 3. Види складів кримінальних правопорушень.....	143

**ГЛАВА III.
ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ТЕМА 7. Об'єкт складу кримінального

правопорушення.....	157
§ 1. Поняття та значення об'єкта кримінального правопорушення.....	158
§ 2. Класифікація об'єктів кримінальних правопорушень....	164
§ 3. Предмет кримінального правопорушення.....	167

ТЕМА 8. Об'єктивна сторона складу кримінального

правопорушення.....	169
§ 1. Поняття та ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.....	171
§ 2. Суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність)....	173
§ 3. Наслідки кримінального правопорушення.....	176

§ 4. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням та наслідками	179
§ 5. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення	185

ГЛАВА IV. СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

ТЕМА 9. Суб'єкт кримінального правопорушення.	191
§ 1. Поняття суб'єкта кримінального правопорушення	192
§ 2. Осудність як ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Поняття обмеженої осудності	198
§ 3. Неосудність та її кримінально-правове значення	203
§ 4. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність	208
§ 5. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення ..	212
§ 6. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені в стані сп'яніння	216

ТЕМА 10. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.	223
§ 1. Поняття і значення суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення	224
§ 2. Поняття та зміст вини	226
§ 3. Умисел і його види	231
§ 4. Необережність та її види	242
§ 5. Кримінальні правопорушення зі складною виною	249
§ 6. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення	252
§ 7. Помилка та її кримінально-правове значення	257

ГЛАВА V.
СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ УМИСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ. СПІВУЧАСТЬ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5

ТЕМА 11. Стадії вчинення умисного кримінального правопорушення.....	270
§ 1. Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення	272
§ 2. Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення	275
§ 3. Готування до кримінального правопорушення	277
§ 4. Замах на кримінальне правопорушення	280
§ 5. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні.....	283
 ТЕМА 12. Співучасть у кримінальному правопорушенні.....	 287
§ 1. Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні.....	289
§ 2. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті.....	291
§ 3. Форми співучасті у кримінальному правопорушенні.....	295
§ 4. Види співучасників кримінального правопорушення	299
 ТЕМА 13. Причетність до кримінального правопорушення, посереднє виконання кримінального правопорушення, групове вчинення кримінального правопорушення за відсутності ознак співучасті.....	 325
Причетність до кримінального правопорушення	326

ГЛАВА VI.
МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ. ОБСТАВИНИ, ЩО
ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6

ТЕМА 14. Множинність кримінальних правопорушень.	330
§ 1. Поняття та характерні ознаки множинності кримінальних правопорушень	332
§ 2. Одиначне кримінальне правопорушення	333
§ 3. Форми множинності кримінальних правопорушень.....	335
 ТЕМА 15. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.	358
§ 1. Поняття та види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.....	359
§ 2. Необхідна оборона	361
§ 3. Уявна оборона.....	367
§ 4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення	368
§ 5. Крайня необхідність	371
§ 6. Фізичний або психічний примус	375
§ 7. Виконання наказу або розпорядження	377
§ 8. Діяння, пов'язане з ризиком.....	379
§ 9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації	383
 ТЕМА 16. Звільнення від кримінальної відповідальності.....	397

§ 1. Поняття звільнення від кримінальної відповідальності та його види.....	398
§ 2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям	401
§ 3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винуватого з потерпілим.....	403
§ 4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки	404
§ 5 Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки	407
§ 6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності	409
§ 7. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності	413

Навчальне видання

Вереша Роман Вікторович

КУРС КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Загальна частина

**ТОМ I
ВЧЕННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ
ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Підручник

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
В. С. Жиборовський

Підписано до друку 02.02.2020 р. Формат 60 x 84^{1/16}.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 25,23.

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, 223-15-30.

E-mail: alerta.pravovaednist@gmail.com, веб-сайт: www.alerta.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002 р.